

גיליון שבועי

בלק
התשע"ו

גיליון: 195 שנה ד'

שבת שלום
ומבורך!

אשכול יוסף

חידושים בפלאים בפרשת השבוע ומועדי ישראל

מאת הצב"י רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א מחה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת המתמידים "אור התורה" לינוי דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת מרנן ורבנן ארזי הלבנון רבותינו הגאונים ראשי הישיבות

הגאון הגדול מוהר"ר משה צדקה שליט"א ר"י "פורת יוסף", הגאון הגדול מוהר"ר דוד כהן שליט"א ר"י "חברון"

"לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה" (ב"ג, כ"ד)

"לא ישכב בלילה עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו, כיצד קורא קריאת שמע על המיטה ומפקיד רוחו ביד המקום, בא מחנה וגייס להזיקם, הקב"ה שומרם ונלחם מלחמותיהם ומפילם חללים", [רש"י בפרשתן].

הנכנס לישון על מטתו אומר משמע ישראל עד והיה אם שמוע. ואומר ברוך המפיל חבלי שינה על עיני ותנומה על עפעפי ומאיר לאישון בת עין. יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתשכיבני לשלום, ותן חלקי בתורתך, ותרגילני לידי מצוה, ואל תרגילני לידי עבירה, ואל תביאני לידי חטא, ולא לידי עוון, ולא לידי ניסיון, ולא לידי בזיון, וישלוט בי יצר טוב ואל ישלוט בי יצר הרע ותצילני מפגע רע ומחלאים רעים ואל יבהילוני חלומות רעים והרהורים רעים, ותהא מטתי שלמה לפניך, והאר עיני פן אישן המות, ברוך אתה ה' המאיר לעולם כולו בכבוד, [ברכות ס:].

מדוע מבקשים על לימוד תורה בברכת המפיל והלא ברכה זו נתקנה על השינה?

ישוב א' - להורות שאינו פורק מעליו עול תורה במה שהולך לישון

בח"י הצ"ח (ברכות ס:) מתרץ שכיון חיוב לימוד התורה הוא בכל עת, ביום ובלילה, כדכתיב (יהושע א') "והגית בו יומם ולילה", ובשעת השינה האדם בטל מן התורה והמצוות, אלא שהשינה היא הכרחית לאדם מצד טבעו, לכן כדי שלא ייחשב כאילו מרצונו פורק מעליו עול תורה, לכך באותה שעה שהולך לישון מבקש על לימוד התורה, באומרו ותן חלקנו בתורתך. והיינו שעל ידי ברכה זו מראה כי השנה אצלו היא מצד שהוא מוכרח לכך בלית ברירה, ולא מצד שחפץ בה.

וכבר ידעת על גדולי הדור בכל הדורות שהיו הוגים ועוסקים בתורה ולא היו הולכים לישון עד שהיתה נופלת עליהם תרדמה, ואף אז היו מצטערים על שמוכרחים ללכת לישון ולא יכולים להמשיך לעסוק בתורה, ומסופר על הגאון מוילנא שאף בעת שהיה עולה על יצועיו לישון משך שעתיים בלבד, בכל חצי

שעה היה קם ונוטל ידיו ומברך ברכות התורה ועוסק בה בהתלהבות רבה. וכבר ידעת מה שאמרו רבותינו על אדוננו דוד המלך ע"ה (סוכה כו): שלא היה יושן יותר משישים נשימות.

ישוב ב' - שיספיק לגמור חלקו בתורה ולא יפטר בשינתו

במעדני אשר (גיליון שע"ה) מביא בשם מעון הברכות (ברכות ס:) שתירץ שכיון שפעמים האדם הולך לישון ואינו קם משנתו, לכן מבקש שלא יסתלק קודם זמנו, כדי שיוכל לגמור כל חלקו בתורה, ודפח"ח. ויש להוסיף שהאדם מבקש על אריכות ימים כדי לגמור כל חלקי התורה, וגם כדי שיספיק לחזור על תלמודו. וכיוצא בזה מצינו בגמרא כתובות (עז:): על רבי חנינא בר פפא שהיה מלאך המות אוהבו ורגיל אצלו, וכאשר הגיע זמנו להיפטר, נגלה לפניו והודיעו שהגיע זמנו להיפטר, וביקשו שיעזבו שלושים יום כדי שיחזור על כל תלמודו, משום דאמרי אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, והניח לו שלושים יום לחזור על תלמודו לפני שיטול נשמתו.

ישוב ג' - שישגי האדם חלק בתורה אף בעת השינה

במדרש (בראשית כ"ח) עה"פ "וייקץ יעקב משנתו" דרש רבי יוחנן "ממשנתו", וכתב בחידושי עין יוסף שבא הכתוב לרמוז שהיה נפשו של יעקב שונה ולומד למעלה בשעת השינה, כמו שכתבו חכמי האמת שהצדיקים והחכמים השלימים בעת השינה נפשם עולה בישיבה של מעלה ולומדים רזי תורה אשר ממנו נעשים כמעין המתגבר ביום. ומרן החיד"א (שם הגדולים מ"י אות של"ב), העיד: "כאשר היה האריז"ל ישן ביום השבת, ראו את שפתותיו מרחשין בלימוד, ואמר אותו תלמיד ששמע וראה זאת, שצריך כמה שנים בשביל לומר מה ששמע, כעין מה שמצינו בילקוט שמואל (פרק כ"ד) שבאותו לילה למד דוד מה שתלמיד ותיק אינו למד במאה שנה". ומבואר שדרך הצדיקים שגם בעת שינתם חושבים בדברי תורה. ומצינו לכמה מגדולי הדורות שחיברו חיבורים וחידושים ממה שהתחדשו להם על משכבם כלילות. ומן המפורסמות שבהם הוא הגאון רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל שחיבר ספר שלם מחידושים שהתחדשו לו בחלום ונקרא בשם "רסיסי לילה" ו"קונטרס דברי חלומות", וביאר הכתוב (יהושע א') "והגית בו יומם ולילה" והרי האדם לא יכול להתקיים בלא שינה והיאך יתכן שיוכל האדם להגות בתורה גם ביום וגם בלילה ברציפות, וביאר שעל האדם מוטל ללמוד במרץ והתלהבות גדולה עד כדי שגם יחלום בדברי תורה בעת השינה, ואז יתקיים בו "והגית בו יומם ולילה". לאור הדברים האלה ניחא היטב מה שמבקשין בברכת המפיל "ותן חלקי בתורתך", כי בקשתינו שיתן ה' חלקנו בתורה גם בעת השינה. וסיפר הגאון הגדול מוהר"ר יעקב חיים סופר שליט"א שבימי בחרותו הבחורים בישיבת "חברון" היו הולכים לישון עם קושיא וקמים בבוקר עם תשובה שעליה חלמו בשינתם בלילה. ועיין עוד בחיבורי שלהבת יוסף (פרשת ויצא) מה שהארכתי עוד בזה.

ישוב ד' - שלא יפסיד האדם בעת השינה קניין תורה והשגותיה

נראה עוד לתרץ בס"ד על פי מה שאמרו רבותינו באבות (פ"ו מ"ו) שאחד מארבעים ושמונה קניינים של תורה"ק, הוא במיעוט שינה. ועיין ברמב"ם (סוף פ"ג מהל' ת"ת). ואיתא בתנא דבי אליהו זוטא (פרק י"ד), מי נעשה רש ועני בדברי תורה, מי שהוא מרבה באכילה ושתייה ושינה, ואומר (משלי כ' י"ג) "אל תאהב שינה פן תורש פקח עיניך שבע לחם", הא למדת שאין דברי תורה נבלעים בלב האדם אלא במי שהוא עייף עליהם. ובתפארת ישראל (אבות ו', ה') ביאר שהתורה נקנית במיעוט שינה, כי על ידי ריבוי שינה לא לבד שיפסיד הזמן, גם יתיישן שכלו ויאבד חריצותו. והנה חז"ל העידו כן בקודשם מלפני כאלפיים שנה, שריבוי השינה יותר ממה שנדרש לאדם יביאו לו נזק. והחוקרים שעד עתה היו סבורים כי אף ריבוי השינה מועילה היא לאדם, ולא יצמוח נזק בריבוייה, וכמו שמצוי אצל התועים שמבלים זמנם בשינה, לא ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו, וכעת אף החוקרים בארה"ב פרסמו שלאחר בדיקות מקיפות ומחקרים רבים בקרב אלפי אנשים, גילו כי ריבוי השינה מזיקה לאדם, בניגוד למה שהיו סבורים עד עתה, ועוד העידו במחקרם שריבוי שינה עלול ח"ו לגרום למחלות לב ושאר מרעין בישין.

אחר הדברים האלה עולה על נס כוונת בקשתינו בברכת המפיל על חלקנו בתורה, והיינו שהשינה תהיה תועלת לקניין התורה, ולא ח"ו להיפך שירבה בשינה ודברי התורה לא יתקיימו, ויאבד השגותיה וקנינה. ואשתי הרבנית מנב"ת תחי' הוסיפה לבאר בזה דבר נפלא, והוא שמבקשין בברכת המפיל שהאדם בעת השינה לא ישכח כל מה שלמד במשך אותו היום.

ישוב ה' - לפי שהוא זמן של תשובה המסוגל לקבל התפילות

עלה בדעתי בס"ד ליישב עוד דהנה בעת שהאדם עולה על יצועיו לישון, צריך לעשות חשבון נפש ותשובה על כל אשר עבר עליו באותו היום, וכן מצינו ווידוי בנוסח קריאת שמע שעל המטה, ויש להביא סמך לדבר ממה שמצינו בגמרא (מגילה כח.) שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה במה הארכת ימים, אמר להם לא עלתה על מטתי קללת חברי, כמו מר זוטרא שכאשר היה עולה על מטתו היה אומר מחול לכל מי שציער אותי. וקשה למה היו ממתנינים עד לכתם לישון ורק אז היו אומרים שמוחלים לכל מי שציער אותם, ולמה לא היו מוחלין מיד בשעה שציערו אותם או במשך היום, אלא ודאי שבעת שהיו עולים לישון היו עושים חשבון נפש ותשובה על כל אשר אירע באותו היום, ולכן באותה שעה היו מגלים דעתם שמוחלים לכל מי שציער אותם, (וע"ע מ"ש בזה בכרם יוסף שם). וכן כתב המשנ"ב (סי' רל"ט ס"א), וזה לשונו: "כתבו הספרים שבליילה קודם השינה נכון לאדם שיפשפש במעשיו שעשה כל היום, ואם ימצא שעשה עבירה יתודה עליה ויקבל על עצמו שלא לעשותה עוד, ובפרט בעוונות המצויים כגון חניפות שקרים ליצנות לשון הרע וכן עוון ביטול תורה, צריכים בדיקה ביותר".

ועל כן יש לומר שכיון שבזמן שמברך ברכת המפיל הוא שעת תשובה, לכן מבקשים באותו הזמן על התורה, כי אין לך סמן מסוגל לקבלת התפילות ובפרט על התורה יותר מזמן של תשובה, וכמו שמצינו בימים הנוראים שהם ימי מחילה וסליחה ומבקשים בהן בתפילה על פתיחת כל החמישים השערים, שערי פרנסה שערי ישועה שערי תורה וכן על זה הדרך, מה שלא מצינו בשום מועד אחר.

ישוב ו' - ק"ש על המטה באה להינצל מהחטא ורק אז יכול לזכות לתורה

הנה בגמרא (ברכות ה.) מבואר שקורין קריאת שמע על המטה להגן מפני המזיקים, דאמר רבי יצחק כל הקורא קריאת שמע על מטתו, כאלו אוחז חרב של שתי פיות בידו דכתיב (תהלים קמ"ט) "יעלו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם", ונאמר אחר כך, "רוממות אל בגרונום וחרב פיפיות בידם". ואמר רבי יצחק כל הקורא ק"ש על מטתו מזיקין בדילין הימנו שנא' (איוב ה') "ובני רשף יגביהו עוף" ואין עוף אלא תורה, [כלומר ק"ש שהיא עיקר לימוד תורה], שנא' (משלי כ"ג) "התעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאִינְנוּ", ואין רשף אלא מזיקין, שנא' (דברים ל"ב) "מזי רעב ולחמי רשף וקטב מרירי". והנה מה שאמרו להגן מפני המזיקין, עיקר הכוונה למזיקים המביאים את האדם לידי עוון ז"ל, או שנבראו מחמת אותו עוון, וכמו שכתב בשער הכוונות (שער ו' דרוש ט') וביאר שהק"ש נהפך לחרב והורג אותם מזיקים, ושכן איתא בזה"ק (בלק דף רי"א). ובשו"ת רב פעלים (ח"ג או"ח

נר זיכרון
מוקדש ומוקטר לעילוי בשמת
עידו בן ציונה
ת. נ. צ. ב. ה.
נרצח בידי בני עולה - ג' סיון התשע"ו
הי"ד

גיליון "אשכול יוסף" יו"ל לזיכוי אלפי ישראל על ידי
האחים הנעימים היקרים והחשובים אוהבי התורה ולומדיה,
כמר **גדעון ניסים** ומר **אהרן ניסים** הי"ו
לברכה והצלחה להם ולכל בני ביתם
מוקדש לע"נ הוריהם היקרים:
סאלם אליה בן מסעודה ז"ל, נוריה בת גורג'ה ע"ה,
ת. נ. צ. ב. ה.
◇ עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר ◇

סי' ל"ה) הביא משער הכוונות (דרושי הלילה דרוש ז') שצריך לכוין בק"ש שעל המטה להמית אותם מזיקים שנבראו מזו"ל. וכן כתב המשנ"ב (סי' רל"ט ס"א) שכל אלו הפסוקים שנהגו לאומרם בעת קריאת שמע הוא להגן שלא יבוא עליו ח"ו דבר רע. והערוך השולחן כתב, כל הקורא ק"ש על מטתו מזיקין בדילין הימנו, שמתרחקים ממנו שלא יביאוהו לידי הרהורים רעים בשניתו ויחטא בז"ל. והנה כאשר האדם חוטא בז"ל גורם נזק והפסד גדול להשגתו בתורה כנודע, ובגמרא (יומא עב): דרשו את מאמר דוד המלך ע"ה בתהלים (פרק יט) "יראת ה' טהורה עומדת לעד", אמר רבי חנינא זה הלומד תורה בטהרה. ולפי זה מובן כפפתור ופרח הטעם שמבקשים על תורה בברכת המפיל, כי מבקשים שיועיל ק"ש להיות כחרב להמית אותם מזיקים ולהגן על האדם שלא יחטא ח"ו, ורק על ידי זה יתקיים ותן חלקנו בתורתך, כי לולא כן אין האדם יכול להשיג חלקו בתורה.

יישוב ז' - ק"ש באה להינצל מיצה"ר ומבקשים על התורה שהיא התרופה ליצה"ר

ואפשר גם לומר לאידך גיסא, שעל ידי ותן חלקנו בתורה, שהאדם שקוע כולו בתורה, ממילא לא יבוא לידי חטא, וכדברי רבינו הרמב"ם (איסורי ביאה כ"ב כ"א) שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה. וכבר איתא באבות דרבי נתן (פ"ב) רבי חנניה סגן הכהנים אומר כל הנותן דברי תורה על ליבו מבטלין ממנו הרהורין הרבה, הרהורי רעב, הרהורי שטות, הרהורי זנות, הרהורי יצר הרע והרהורי אשה רעה, הרהורי דברים בטלים, הרהורי עול בשר ודם, שכן כתוב בספר תהלים על ידי דוד מלך ישראל "פקודי ה' ישרים משמחי לב מצות ה' ברה מאירת עיניים" (תהלים י"ט). וכל שאינו נותן דברי תורה על ליבו נותנין לו הרהורין הרבה, הרהורי רעב, הרהורי שטות הרהורי זנות, הרהורי יצר הרע, הרהורי אשה רעה, הרהורי דברים בטלים, הרהורי עול בשר ודם.

ועל כן בברכת המפיל מקדימין לבקש על התורה לפני שמבקשים להינצל מיצר הרע, כי רק על ידי העסק והשקיעות בתורה יוכל האדם להינצל מיצה"ר.

והדברים מפורשים כבר בגמרא (קידושין ל:): ת"ר "ושמתם" (דברים י"א) "סם תם", נמשלה תורה כסם חיים. משל לאדם שהכה את בנו מכה גדולה והניח לו תחבושת טבולה בסממנים על מכתו, ואמר לו בני, כל זמן שתחבושת זו על מכתך, אכול מה שהנאתך ושתה מה שהנאתך, ורחוץ בין בחמין בין בצונן ואין אתה מתיירא, ואם אתה מעבירה הרי היא מעלה מוגלה ואבעבעות. כך הקב"ה אמר להם לישראל בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, אם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו, שנא' "הלא אם תטיב שאת", ואם אין אתם עוסקין בתורה אתם נמסרים בידו. תנא דבי ר' ישמעאל, בני, אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח, אם ברזל הוא מתפוצץ, שנא' "הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע" אם אבן הוא נימוח שנא' (ישעיהו נ"ה) "הוי כל צמא לכו למים", ואומר (איוב י"ד) "אבנים שחקו מים".

אמש התקיים מעמד נשגב של סיום מסכתות על ידי כעשרים תלמידים מטובי תלמידי ישיבת המתמידים "אור התורה" בראשותו של הרה"ג יוסף חי סימן טוב שליט"א מחה"ס "כרם יוסף", אשר על מסכתות אלו למדו ועמלו בימי שישי ושבת בהיכל ישיבת המתמידים, בין המסכתות, קידושין, עירובין, ביצה, מכות, ועוד ובכך הוכפל והושלש מעלתן בסיום נשגב זה. לקראת בין הזמנים צפוי מחזור נוסף וגדול יותר של סיומי מסכתות, כאשר במעמד זה יבוא מכתבם של גדולי ישראל שליט"א לרגל המעמד ויכלול בתוכו דברי חיזוק לקראת ימי בין הזמנים. יצוין כי בעקבות מכתב רבותינו ראשי הישיבות אשר התפרסם בגיליון זה בדבר חיזוק לימוד התורה בימי שישי ושבת, קיבלה ישיבת המתמידים לשורותיה עשרים תלמידים חדשים, אשר נוספו לעשרות עשרות התלמידים הקיימים כן ירבו, ואי"ה עוד היד נטויה.